

Hititlerin Üçbin Yıllık Suskunluğunu Bozan Türk Bilgini...

Sedat Alp

"Ben Sedat Alp, ilk Türk Hititologu... Atatürk'ün kurduğu Türk Tarih Kurumu'nun son başkanı... Devrimleri, İstiklâl Harbinden sonraki yılları yaşayan bir kuşağın çocuğuyum. O günlerin ruhu bambaşka bir ruhtu. Hititolojiyi para getirmeyecek bir branş olduğunu bilerek seçtim. Çünkü bize bir ideal aşılmişti. O ideal, bizi o günlerde olduğu gibi, bugün de ayakta tutuyor. Ümidimizi hiç kaybetmiyoruz. Benim gibi düşünen pek çok insan var Türkiye'de. Bu insanların varlığına güvenerek diyorum ki, Türkiye ileri gidecektir..."

Geçmişin gömülü sessizliğini usulca bozup, yaşadığımız toprakların tarihinin en önemli kesitlerinden birine ışık tutmaya adanmış bir ömür... Binlerce yıl öncesine ait tablet parçalarının üzerindeki çivi yazılı metinleri bir bütün halinde kazanmanın ve anlamları unutulmuş hiyeroglif yazıtlarını çözmenin bir ömür tükenmeyen tutkusu...Yirmi yaşında gencecik bir üniversite öğrencisinin coşkusunu seksen üç yaşında hâlâ duyabilmenin gözlere yansıyan pırlıtsı...

İlk Türk Hititologu olan Sedat Alp, bu bilim dalında dünyada sayılı isimler arasında yer alıyor. Türk Hititolojisinin babası olan bu ünlü bilim adamı için, binyılların sessizliğinden çıkıp gelen küçük bir buluntu bile yaşamsal önemde. Bazen, birbirleriyle hiç ilgisi yok gibi görünen çömlek parçacıklarını kafasında kurduğunda bir araya getiriverdiğinde, binlerce yıl öncesine ait bir içki sunma kabı, onun bilgili

ellerinde yeniden hayat buluyor. Tarihe adeta âşık olan Sedat Alp, Hititler'in, Asur Ticaret Kolonileri çağında Anadolu'da varlığını ispatlayan ilk bilim adamı. Hiyeroglif yazılı mühürlerin çözümü üzerinde uzun yıllar çalışarak, Hititlere ait şahıs adlarının doğru okunmasını sağlamış. Sedat Alp'in buluşu olan Yazılıkaşa'daki gök hiyeroglifi, kısa zaman sonra Karatepe'de bulunan iki dilli (hiyeroglif Luvicesi ve Fenikece) yazıtlarla doğrulanmış. Hiyeroglifin geçmişinin, genellikle kabul edilenden 200 yıl öncesine tarihlenmesi de, Sedat Alp'in çalışmalarının sonucu olmuş. Bunlar, Hititlere ait çivi yazılı ve hiyeroglif kaynaklar ile arkeolojik buluntular üzerindeki derin bilgisiyle tanınan Sedat Alp'in, eski Anado-

lu araştırmalarındaki keşif ve buluşlarına sadece birkaç örnek...

Sedat Alp, Atatürk'ün kurduğu Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ile Türk Tarih Kurumu'nun uluslararası düzeye yükselmesinde önemli katkılarda bulunmuş bilim adamlarından biri. Hititoloji biliminin dünyaya tanıtılması için çok çaba harcayan Sedat Alp, 1940'lara kadar tamamen yabancı, özellikle de Alman bilim adamlarının denetimindeki bu alanda Türkiye'nin adını ilk defa duyurmuş. Türk bilim adamlarının çalışmalarının fazla ciddiye alınmadığı bir dönemde uzun bir bilimsel çalışmanın ürünü olan, sağlam tezler ileri süren Sedat Alp'in araştırmaları, Türkçe ile birlikte Almanca, İngilizce ve Fransızca dillerinde yurt içinde ve yurtdışında yayımlanmış; uluslararası Hititoloji bilim literatüründe yüzlerce kez kaynak gösterilmiştir.

1913 yılında, Selanik yakınlarında Karaferye'de doğan Sedat Alp, çocukluk yıllarını şöyle anlatıyor: "Babam Karaferye'de çiftlik sahibiydi. Karaferye'de yaşadığımız yılları Birinci Dünya Savaşı'nın Rumeli'de yarattığı karmaşayla birlikte hatırlıyorum. İlkokulun birinci sınıfını

Konya Karahöyük'te meydana çıkarılan erkek sfenks biçimli libasyon kabı (M.Ö. 1750)

Karaferye'de okudum. Kurtuluş Savaşı-
mızın başlarına rastlayan bu yıllar, o za-
mana kadar komşuluk ilişkileri içinde
yaşayan Türk ve Yunan halkları arasın-
daki düşmanlığın alabildiğine körüklen-
diği yıllardı. Gün geçmiyordu ki, çevre
kasabalardan, Türklere yapılan bir saldı-
rı haberi gelmesin. Bu gergin ortam gün-
lük hayatımızı da etkiliyordu. Nitekim,
1920 ya da 1921 yılında okulumuzun ka-
panmasında bu gerginliğin etkisi oldu.
Aslında, olayların böyle gelişmesi yıllar-
dır süren komşuluk ilişkilerini bir anda
koparmaya yetmiyordu ama, bir kez hu-
zursuzluk başlayınca gerisi geliyor... İstiklâl Harbi'nde Kemal Paşa'nın önderli-
ği bütün Rumeli halkı için de bir ümit
ışığı olmuştu. Gazi'nin gazetelerde çıkan
kalpaklı resmini görmek, her Türk'ü
mutlu ediyordu. Milli Mücadele'nin kes-
sin zafere doğru ilerlediği günlerde Ana-
dolu'dan Yunanistan'a kaçan Rum aile-
leri, Türklerin evlerine yerleştiriliyordu.
1922'de evimizi bir Rum ailesiyle pay-
laştığımızı hatırlıyorum. Rumların ana-
dilleri Türkçeydi. Hatta, 'Ankara'nın
Taşına Bak' türküsünü ilk kez Rumlar-
dan dinlemiştim!

Lozan Antlaşması'yla Rumeli'deki
Türk halkı rahat bir nefes aldı ve seve
seve anavatanına koştu. Biz de, önce İz-
mir'e geldik, ardından İstanbul'a yerleş-
tik. İlkokulun dördüncü sınıfına İstan-
bul'da devam etmeye başladım. Haliç'in
Fener mahallesinde devletin bize tahsis
ettiği, Rum Patrikhanesi'nin yakınında
bir evde oturuyorduk. Evimizin yanın-
daki dik bir yokuştan çıkar, Süleymani-
ye'deki Çandarlı Halil Paşa İlkokulu'na
giderdim. Dördüncü sınıfı bu okulda
okudum. Rumeli'de büyük toprak sahibi
olan babam, İstanbul'da ticaret yaşamın-
da epey bocaladı. Bir yılın sonunda, aile-
ce Akhisar'a gitmek zorunda kaldık.

Devlet, bize Rumeli'de bıraktıkları-
mızın karşılığı olarak bir miktar toprak
verdi. Babam, Akhisar'da bağcılığa başla-
dı. Kısa sürede bağlarımız Akhisar'ın en
güzel bağları haline geldi. İlkokulu Ak-
hisar'da bitirdim. O yıllar, ömrümüzün
rahat geçen yıllarıdır. Varlıklı
denebilecek kadar iyi durum-
daydık. Nitekim babam, beni
İstanbul'da eski adı Feyziati
olan Boğaziçi Lisesi'nde okuta-
bilecek duruma gelmişti. Oku-
lumuz, önce Çarşıkapı'da idi;
orası yanınca Saraçhanebaşı'na,
sonra da Akıntıburnu'na, Arna-

1927'de Feyziati'de, ortaokul 2.sınıf
öğrencisi

vutköy ile Bebek arasına taşındık. Ge-
niş, ferah okullarda okuduk; üç okulu-
muz da eskiden prenses sarayları idi. Li-
se Müdürümüz Hıfzı Tevfik Gönensay,
beni özel liselerdeki eğitimin de iyi ol-
duğunu ispatlayan bir öğrenci olarak gö-
rür ve çok severdi."

Tarih Aşkı

Liseyi 1932'de bitiren Sedat Alp'in
önünde meslek seçimi için birkaç yol
açılır. "Meslek seçiminde tereddüt edi-
yordum. Mülkiye'ye müracaat etmiştim.
O zaman "leyli meccâni" denen, parasız
yatılı imtihanını kazanmış, bir yandan da
Tıbbiye'ye kayıt yaptırmıştım. Bu arada,
1932 yılında lise mezunları için okulların
gösterdiği adaylar arasında açılan yarışma
sınavını kazandım."

1920'li ve 1930'lu yıllarda, ilerisi dü-
şünümlerle, yurtdışına sistematik olarak
öğrenci gönderilir. Atatürk döneminde
eğitim alanındaki bu bilinçli politika, her
bir üyesi, Türkiye'nin çağdaş uygarlık
düzeyine ulaşmasının temel taşları olan
bir neslin yetişmesini sağlar. Sedat Alp,
Boğaziçi Lisesi'nce tarih dalında aday
gösterildiği yurtdışı sınavını kazanınca

S. Alp Boğaziçi Lisesi'nde son sınıf
öğrencisi (arka sırada ortada)

meslek seçimindeki tereddütleri ortadan
kalkar. "Önceleri, Fransa'ya gönderilme-
miz söz konusu idi. Sonra, Falih Rifki
Bey'in Ulus Gazetesi'ndeki bir yazısı
üzerine bu karar değiştirildi. 1932 sonba-
harında imtihanı kazanan diğer bazı ar-
kadaşlarla beraber Almanya'ya gönderil-
dik. O yıllarda, büyük Türk eğitimeci
Cevat Dursunoğlu Berlin'de Bakanlık
müfettişi idi. Cevat Dursunoğlu, İstan-
bul Üniversitesi'nin reformunda, özelli-
kle Hitler yönetiminden kaçan hocaların
Türkiye'ye getirilişinde önemli rol oyna-
mış bir kişiydi. Türkiye'den gelen ö-
ğrencileri ikişer ikişer Almanya'nın ünlü
okullarına yerleştirdi. Ekrem Akurgal ile
beni, Naumburg kenti yakınındaki ünlü
Schulpforta Gymnasiumu'na gönderdi.
Çok ünlü bir Hümanist okul olan
Schulpforta'da öğrenim görenler arasın-
da filozof Nietzsche, tanınmış yazar
Klopstock ve ünlü klasik filolog Willa-

Akhisar'da bağevi; S. Alp'in annesi,
babası, kardeşleri ve akrabaları

movitz de vardır. Biz oradayken 396. ku-
ruluş yıldönümü kutlanan bu meşhur
okul, eğitimimizde önemli bir dönüm
noktası oldu.

Schulpforta yatılı bir okuldu, ama biz
öğretmenlerin evinde misafir ediliyor-
duk. Böylece, Almancayı bir aile orta-
mında öğrenme şansına da kavuşmuş-
tuk. Aynı zamanda okulun derslerine de-
vam ediyorduk. Her ay bir sınıf atlıyo-
duk. Orada geçirdiğimiz ilk ay, bizdeki
ortaokul birinci sınıfa tekabül ediyordu.

Naumburg'daki Stabila adlı
Gymnasium'da İhsan Ketin, Suat
Baydur ve Necip Üçok okuyordu.
Bazen Weimar'a tiyatroya gider-
dik. Almanya'daki öğrencilik yılları-
m, kültürel bakımdan da bana
büyük katkıda bulunmuştur.
Schulpforta'dayken, zamanın Ma-
arif Vekili Reşit Galip Bey'den,

S. Alp, Schulpforta'da yanında kaldığı öğretmen ailesiyle birlikte

Atatürk'ün talimatıyla yazıldığını tahmin ettiğimiz bir yazı geldi. Eski Anadolu uygarlıklarına yönelmemizin tavsiye edildiği yazıda, Atatürk'ün bu uygarlıkların ülkemiz için çok önemli olduğu, bunların adeta memleketimizin tapusu olduğu düşüncesine yer veriliyordu. Bu tavsiye, Berlin Üniversitesi'nde 1933-1934 ders yılında eski çağ tarihi ile arkeoloji tahsiline başlamama önemli etkide bulundu. Büyük Latince ve Büyük Yunanca sertifikalarını da aynı yıl aldım.

O sıralarda, meşhur bir tarihçi olan Fritz Schachermeyer'in konferansını dinledim. Türkiye'de Boğazköy'de büyük keşifler yapıldığından, bu keşiflerde bulunan Hitit devlet arşivlerinin öneminden, Almanya'da çeşitli bilim adamlarının Hititoloji bilimini kurduğundan bahsedilen bu konferans, önlümde yepyeni ufuklar açmıştı. Hititoloji yeni bir dal olduğu için yeni çalışma imkanları vaad ediyor ve dünyada büyük ilgi topluyordu. Bu alanda çalışmaya karar verdim. Ancak tarih tahsiline gönderildiğimden, Hititoloji okumak için önce izin almam gerekiyordu. Konuyu Cevat Dursunoğlu'na açtım. Kendisi, isteğimi olumlu karşıladı, ancak tek başına karar verme yetkisine sahip olmadığından, Maarif Vekaleti'yle yazışarak kısa sürede izin alma işini halletti. 1934 yılından itibaren, Leipzig Üniversitesi'ne, ünlü Hititolog Profesör Johannes Friedrich'in öğrencisi olarak devam etmeye başladım. Bu üniversite, çivi yazıları sahasında çok meşhurdur. Çivi yazısı, Hititlere Sumerlilerden Babil yoluyla geçtiği için, Hititler, kültürel bakımdan Mezopotamya'nın etkisi altındaydı. Bu açıdan, Hititoloji okuyan kişinin mutlaka Assirioloji de okuması gereklidir. İki dalda birden eğitim görmeye başladım. 1935'de, hocalarımdan biri Yahudi olduğu için görevine son verildi. Bu hocam,

1933 yılında Schulpforta'da arkadaşlarıyla; soldan S. Alp, E. Akurgal, N. Üçok, I. Ketin.

Profesör Benno Landsberger'di. O sıralarda Ankara'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin kuruluş hazırlıkları yapılmıyordu. Landsberger'in Türkiye'ye çok yararı olacağını düşünerek, Cevat Dursunoğlu'na konuyu açtım; kendisi konuyla çok ilgilendi. Landsberger, ancak Sumeroloji ve Hititoloji için bir ihtisas kitaplığı satın alındığı takdirde Ankara'ya gelmeyi kabul edebileceğini söylüyordu. Memleket savaştan yeni çıktığı ve çok sıkıntıda olduğu halde, Landsberger'in hayli büyük bir harcama gerektiren bu talebi hemen kabul edildi. Günümüzde fakülte kütüphanelerine yıllardır kitap alınmadığı düşünülecek olursa, o tarihte bilime verilen önem ve öncelik

daha iyi anlaşılacaktır. Benno Landsberger, gerekli yazışmalar ve işlemler tamamlandıktan sonra Maarif Vekaleti'yle anlaşmaya vararak Türkiye'ye gitti. O yıllarda yurtdışından getirilen yabancı öğretim üyelerinden ordinarius olanlara ayda 600, profesör olanlara ayda 300 lira veriliyordu. Aynı dönemde başbakanın maaşı 500 liraydı! Halka hiçbir sıkıntı yansıtmadan ve enflasyona yol açmadan güdülen bu politika, eğitime verilen önceliğin sonucuydu."

Bozkıra Bilim Güneşi Doğuyor...

Burada Sedat Alp'in sözlerine kısa bir ara verip, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin kuruluş öyküsüne bir göz atmak, Atatürk döneminde "memleketimizin tapusu" olarak kabul edilen eski Anadolu uygarlıklarının, Türk bilim adamlarınca araştırılması için nasıl bir alt yapı oluşturulduğu hakkında fikir vermesi bakımından ilginç olacaktır.

1935 yılının yaz mevsimi sonlarıdır. Atatürk'ün Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi adı ile Ankara'da modern bir sosyal bilimler kurumu kurma kararında olduğu, gerekli mercilere

S. Alp, 1935'de Türkiye'yi ziyaretinde Boğaziçi Lisesi Müdürü Hıfzı Tevfik Gönensay'la birlikte; sağda Saadetin Kerim Gökay

talimat verdiği ve Maarif Vekaleti'nde hazırlıklara girişildiği haberi yaz başlarından itibaren yayılmaktadır. Hazırlıklar tamamlanır, 9 Ocak 1936'da Ankara Türkocağı Halkevi merkez binası salonunda Tarih, Dil ve Coğrafya Fakültesi'nin açılışı yapılır. Kısa süre sonra fakültenin adı Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi olur.

Türkiye tarihinin ve kültürünün bilimsel temellere oturtulması ve incelenmesi için, diğer kürsülerin yanında Sumeroloji, Hititoloji, Arkeoloji, Klâsik Filoloji, Klâsik Şark Dilleri, Sinoloji, Hindoloji, Antropoloji gibi alanların fakülte bünyesinde bulunmasına çok önce karar verilmiştir.

Fakültenin kuruluş hazırlıkları sürdürülürken Alman üniversitelerinde görevlerine son verilen önemli bilim adamlarının Türkiye'ye getirilmesine de önem verilir. Sumeroloji Kürsüsü'nün ve daha geniş anlamıyla "Çivi Yazısı İlimi"nin Fakülte'deki kurucuları, bu bilim adamları arasından çıkar: Ordinarius Profesör Benno Landsberger ve Profesör Hans Gustav Güterbock... Atatürk, Fakülte'nin açılışından önce yerli-yabancı bilim adamlarıyla Çankaya'da toplantılar yapar, bilgi alır, programların düzenlenmesine, seminer kütüphanelerinin kuruluşuna önyak olur.

Fakülte'ye yüklenen anlamı, Hasan Âli Yücel'in şu sözleri çok iyi açıklar: "Atatürk, ona bizim alıştığımız bir isim vermedi. Başka memleketlerde bunun benzeri olan ilim müesseselerince konulmuş bir ismi seçmedi. Bunun büyük manası vardır. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi adını münasip görmesi, Türk inkilâbının bu müesseseden beklemediği gayeye sarahatle işaret etmektedir. O gayeyi şöyle hülasa edebiliriz: Öz kaynaklarına inmek suretiyle mazi-nin aydınlatılması, bi-

zimle münasebette bulunmuş milletlerin tarihine gene kendi gözümüzle ve kendi anlayışımızla bakılması, Türk dilini yabancı kaidelerin esirliğinden kurtararak kendi kudretleri ve kendi imkanları içerisinde geliştirme yollarının aranması ve onun özelliğini, kesinliğini, girginliğini belirtmek için gayret sarfolunması, ülkemizin coğrafi tabiatının ilmi usullerle ve olduğu gibi tetkik edilmesi, nihayet şuradan buradan alınmış fikirlerle değil, milli hayatımızın şuuruna dayanan bu görüşle elde edilmiş evrensel görüşe sahip mütefekkirlerimizin yetişmesidir.”

Suskun Tarihi Konuşturmak...

Leipzig'deki önemli hocalarından biri ayrılınca tekrar Berlin Üniversitesi'ne dönen Sedat Alp, çağının ünlü Hititologları Hans Ehelolf ve Emil Forrer, Assiriyolog Bruno Meissner ve Sumerolog Adam Falkenstein gibi ünlü bilim adamlarının yanında Hititoloji, Eski Anadolu

Dilleri ve Kültürleri, Sumeroloji, Akkadistik, Eski Çağ Tarihi ve Arkeoloji öğrenimi yapar. "Berlin Üniversitesi'nde çok iyi hocalar vardı. Bunlar arasında yer alan H.Ehelolf, Boğazköy tabletlerinin editörüydü. Kendisinden çok şey öğrendiğim bu hocamla ilgili bir anım benim için oldukça önemlidir. 1937 yılında yaz

1935 yılı, Türkiye ziyaretinde Köstence Limanında E. Akurgal ile birlikte

ağızlı testi); kattakurant (kutsal törenlerde içki sunmak için kullanılan, kol biçimli alet); kursa - (Norbert-Schimmel Koleksiyonu'nda bulunan ünlü geyik ryhtonu üzerindeki tasvirde görülen tulum biçimli nesne); amuwala - (Sumercede NAM.RA adı verilen sosyal sınıfta Hititçesi); sapasali - (düşman hareketlerini gözetleyen kişi); saramna - (saray); halentu - (Hitit tapınağında tanrı heykelinin bulunduğu yer, kült salonu); arkiu - (Altar evi veya kült açısından temizlenme yeri).

Çok sayıda coğrafi yer isminin haritadaki yerlerinin belirlenmesi de önemli çalışmalar arasındadır ve burada anılmadan geçilmemelidir. Kanes = Nesa = Kültepe; Tapigga = Maşat; Anzilia = Zile (Zela); Zulus = Çekerek (Klasik çağlarda Syclax İmragi); Hanhana (Ankara-Çankırı yolu üzerinde İnandık Köyü yakınındaki höyük); Tahazimuna = Dazimon; Karahna = Maşat bölgesinde önemli bir Hitit kült merkezi. Ayrıca, Hitit çağındaki Samuha kentinin yeriyile ilgili teklifi bilim adamları arasında tartışılmıştır.

Hiyerogliflerle ilgili araştırmalarda Sedat Alp'in çalışmaları dama başvuru kaynağı olmuştur. Birçok önemli bilgiyi, örneğin hiyal biçimli hiyeroglifin gökyüzünü simgelediğini onun çalışmalarına borçluyuz.

Ayrıca erkek kişi adlarında sık sık tekrarlanan bir hiyeroglifin (Ziti) "erkek; adam" anlamına geldiğini Sedat Alp bulmuştur. Bu sayede, birçok kişi adı Sedat Alp tarafından okunmuştur.

Uzun süre yanlış yorumlanan, birbiriyile kucak-

tatılinda Londra'ya gitmiş ve British Museum'daki Hitit tabletleri üzerinde çalışmışım. Daha önce yayınlanmış olan bu metinler ile tabletler üzerinde yaptığım karşılaştırmalarda bazı yanlışlar bulunmuş ve elde ettiğim sonuçları Berlin'e dönüşümde hocam Prof. H. Ehelolf'a bildirmişim. O da, bu durumdan diğer ünlü bir Hititolog olan arkadaşı F. Sommer'i haberdar etmişti. Sommer, basılmakta olan kitabında, benim ismimi vererek, elde ettiğim sonuçlardan birini bildirmişti. Genç bir öğrenci olarak ünlü bir Hititolog'un kitabında adımın geçmesi beni mutlu etmişti. H.Ehelolf 1938 yılında ani olarak vefat etti.

Berlin Üniversitesi'nde öğrenimime 1939 yılına kadar devam ettim. İkinci Dünya Savaşı başlayınca bizi Türkiye'ye çağırdılar; Türkiye'nin savaşa katılmayaacağı anlaşılınca Almanya'ya tekrar gönderildik. Doktora imtihanımı Berlin Üniversitesi'nin daveti üzerine eski hocam Johannes Friedrich ile Sumerolog Adam Falkenstein'in yanında verdim. 1940 senesinde, bu kez Hititoloji doktoramı bitirmiş olarak yurda dönmeden

Türk Hititolojisinin Kurucusu: Sedat Alp...

Ekrem Akurgal
Orta Prof. Dr., Arkeolog

Sedat Alp, çağımızın Hitit tarihi, dili ve kültürüyle uğraşan en parlak ve dikkate değer kişiliklerinden biridir. Türk Hititolojisinin kurucusu ve babası olan Sedat Alp, bu bilim dalını uluslararası çapta en üst düzeye taşımıştır. Hititolojide H. Ehelolf, J. Friedrich ve E. Forrer'in öğrencisi olduğu gibi, Assiriyolojide de B. Landsberger, A. Falkenstein ve B. Meissner'in öğrencisi olmuştur.

Ben, kendisini yaklaşık altmış yıldır tanımanın ve meslektaşısı olmanın mutluluğu içindeyim. Prof. Dr. H. Ehelolf'un derslerine, Sedat Alp ve zamanımızın ünlü Hititologları H. Otten, O. Gurney ve E. Edel ile birlikte üç dönem katılma şansım oldu. Klasik arkeoloji ve buna bağlı olarak Grek dili ile tarihi üzerine çalışmaya karar verdiğimden, ne yazık ki Hititoloji çalışmalarına devam edemedim. Sedat Alp, Hititolojile ilgili sorunlarda bilgi eksikliğim olduğunda, benim için daima en yakın ve engin başvuru kaynağı olmuştur.

Gerçekten, M.Ö. ikibin yılına ilişkin Hitit sanatını daha iyi anlamaya yönelik çalışmalar yapan bir arkeolog için Sedat Alp'in eserlerinin son derece özel ve vazgeçilmez bir yeri vardır. Bu sebeple, eserlerinin sadık bir okuyucusu oldum ve bu sayede de araştırmalarının parlak sonuçlarını izleme fırsatı buldum. O, Hititçedeki birçok sözün anlamını keşfeden filologdur. Çözmediği önemli kelimelere birkaç örnek verecek olursak; kalimus - (lituus; Hitit krallığın ucu kıvrık, eğri bir baston şeklindeki sembolü); ispanitwa - (tanrıları için yapılan törenlerde, onlara içki sunmak için kullanılan gaga

laşan iki insan resminin "sevgil" anlamına geldiğini ilk kez Sedat Alp bulmuştur.

Asurlu Anadolu arasında ticareti yönlendiren tüccarlara ait, büyük ölçüde Kültepe'de bulunan binlerce belgede kişi adlarını ilk defa Hititoloji açısından inceleyerek Hititlerin bu çağda Anadolu'da olduklarını ispatladı. Bu konudaki çalışmaları, Sedat Alp'in Hitit çağına en önemli katkılarından biridir.

Konya yakınındaki Karahöyük'te 1953'ten bu yana sürdürdüğü kazılarda, arkeolojik değer açısından paha biçilmez sanat eserlerini gün yüzüne çıkarmıştır. Bu buluntular, Anadolu tarihinin M.Ö. 2300-1700 yılları arasındaki döneminin aydınlatılmasına büyük katkı sağlamıştır.

Sedat Alp'in bir başka bilimsel başarısı da, arkeolojik buluntuların yorumlama alanında olmuştur. Sedat Alp, mükemmel bir filolog olarak, sanat eserlerinin yaratılış mantığını yakalamıştır. O dönemin yazılı eserlerini bilmeyen bir arkeologun, bu mantığı Sedat Alp kadar iyi kavraması mümkün değildir. Amasya yakınındaki Doğanatepe'de bulunan bronz heykel ve Kızıldağ ile Karadağ'da ortaya çıkarılan anıtlarla ilgili yayınlara usta işi ve göz kamaştırıcıdır.

Sedat Alp, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Türk Tarih Kurumu'nu 1943-1983 yılları arasında uluslararası seviyeye taşıyan birkaç üstün nitelikli Türk bilim adamından biridir. Üzerinde çalıştığı konuyu ve incelediği malzemeyi derinliğine ve büyük bir hırs ve tutkuya irdeleyen Sedat Alp mükemmel bir şekilde bilim dünyasına sunuma hazırladığı buluşlarını sonuna kadar savunur.

İnsancıl, liberal ve laik kimliğiyle her daim Atatürk devrimlerinin sadık savunucusu olan Sedat Alp, engin bilgi birikimiyle gerçek bir bilim adamıdır.

DTCF'nde; Yale Üniversitesi'nden Prof. Albrecht Goetze'nin ziyareti dolayısıyla bir bilimsel toplantı; sağdan Doç. Dr. S. Alp, Prof. H. G. Güterbock, Ord. Prof. B. Landsberger, ayakta Prof. A. Goetze, Dr. E. Bilgiç, Dr. K. Balkan, Dr. F. Kınal, Dr. N. Özgüç, Dr. M. Tosun.

önce, Almanya'da tezimi yayımladım. O yıllarda Almanya'da Üniversitelerde doktora tezinin mutlaka yayımlanması mecburiyeti vardı; doktor ünvanı, tez yayımlanmadan kullanılamıyordu. Aslında, şimdi uyulmayan bu mecburiyet çok gerekliydi; çünkü, böylelikle ne gibi çalışmalar yapılmış olduğundan tüm bilim camiasının haberi olurdu."

"Hitit Bayram Törenlerinde Görevli Olan Memurların Fonksiyonları" üzerine hazırladığı doktora tezi, Hititler'de sosyal yaşama ışık tutan çok önemli bir eser. Din, her devirde olduğu gibi Hititler'de de önemli rol oynadığından, dini törenlerle ilgili metinlerin okunması, kararlık bir tarih sayfasını aydınlatmış. "Boğazköy tabletlerinden konuya ilişkin yüzlerce metnin incelenmesiyle hazırladığım tez, bu konuda benim yaptığım ilk çalışmaydı. Birçok yenilik getiren bu çalışmamın dergilerde, bilimsel yayımlar-

da tanıtımı yapıldı, değerlendirildi. Kitap yalnız Almanya'da değil, Amerika'da da yankılar uyandırdı. Tanınmış Hititolog Albrecht Goetze, doktora tezimi etraflıca tanıttı.

Albrecht Goetze ile ilgili bir anım var ki, bilimsel kariyerimde beni teşvik eden önemli bir olay olarak daima hatırlarım. Tanınmış Hititolog Goetze, 1940'lı yılların ortalarında Amerika Birleşik Devletleri'nde Journal of Cuneiform Studies adı altında yeni bir mecmua kurmuştu; benden bu mecmua için yazı istedi. Bu teklifi memnuniyetle kabul ettim. Elimde bir Fransız mecmuası için hazırlanmış bir yazı vardı. Üç dilde yazı yayımladıklarını söyleyerek, makalemi kabul edeceklerini bildirdiler. Yazıtı gönderdim, bir süre sonra cevap geldi. Goetze, yazıtı çok beğendiklerini, bu yazıtın ülkemizde Hititolojinin ne kadar ilerlediğinin göstergesi olduğunu belirtiyordu. Ancak, yazıtında kendisinin de bu konuda araştırma yaptığını ve benim vardığım sonuçlardan tamamen farklı sonuçlara ulaştığını yazmıştı. Benimle aynı fikirde olmadığını, bu sebeple eğer izin verirsem, benim yazıtı kendi yazıtıyla beraber yayımlamak istediğini belirtiyordu; böylece diğer meslektaşlar hangi yazıtın doğru olduğuna ka-

rar verebileceklerdi. Yazışmalarla birbirimizi ikna etmeye çalıştık ama olmadı. Sonunda önce anlaştığımız gibi iki yazıtı birlikte yayımlamaya karar verdik. Bu yazışmalar sürerken, ben de bir yandan konuyla ilgili çalışmalarımı derinleştiriyordum; benim tezimi güçlendirecek yeni ipuçları buldum ve Belleten mecmuasında bunları yayımladım. Bu ipuçları onun tezini tamamıyla çürütüyordu. Konu şuydu; anıtlarda ve mühürlerde Hitit kralının elinde, ucu kıvrık bir asa vardır. Bu asa kralın sembolüdür, başkası taşıyamaz. Bütün anıtlarda elinde bu var. Metinlerde de, bayram törenlerinde bu aletin geçmesi lazım. Benim bulduğum metinlerde de, bir aletin kral otururken tahtın yanına konulduğu, tahttan kalkarken eline verildiği ve kalkıp tanrıya içki sunarken de elinden alındığı bilgisi vardır. Goetze, bunu ilk olarak kendisinin de böyle düşündüğünü, ancak daha sonra bulduğu metinlerle görüşlerinin değiştiğini belirtiyordu. Onun, ucu kıvrık asa (lituus) dediği şeyin ağırlığı 3-4 gramdı. Bu, bir küpenin ağırlığına uyuyordu. Halbuki Alacahöyük'te kral mezarlarında bu gibi asaların madeni uçları bulunmuştu. Onları müzede teker teker tartırdım; ağırlıkları, yarım kilodan fazla idi. Bu da, benim tezimi doğru çıkarıyordu. Diğer bilim adamları da beni desteklediler ama, Profesör Goetze bunu bir türlü kabul etmek istemedi. Yaklaşık on yıl boyunca fikrinde ısrar etti. Goetze, Hititolojinin kurucuları arasında yer alan, Almanya'nın yetiştirdiği en büyük Hititologlardan biriydi. Hititler'den kaçıp Amerika'ya gitmiş ve orada kürsü kurmuştu. Bu kadar önemli bir

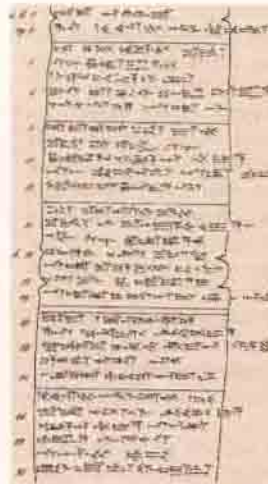
Övünç Kaynağımız Sedat Alp...

Jale İnan
Prof. Dr., Anestolog

Sedat Alp'le dostluğumuz, Berlin'de Kaiser Wilhelm Üniversitesi'nde öğrenciliğimiz sırasında 1935 yılında başlamıştır. Hocası Prof. Dr. Hans Ehelolf'a dair bir anımdan söz etmek istiyorum.

Babamın iyi dostu ünlü Hititolog Prof. Ehelolf beni evine yemeğe davet etmek lütufunda bulunmuştu. Tatlı sohbetlerimiz arasında Sedat Alp hakkında şunları söylemişti: "Yurttaşınız öğrencim Sedat Alp'le herhalde tanışmışsınızdır. Ciddi çalışmalar, araştırmalarındaki titizliği ve mesleğine bağlılığı ile gelecekte sahasında büyük bir bilim adamı olacağına inanıyorum".

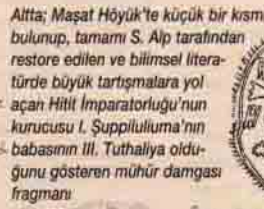
Bu ünlü bilim adamının yurtdaşı ve dostum Sedat Alp için söylediği bu övgü sözleri beni son derece duygulandırmıştı. Tahsilini tamamladıktan sonra yurda dönüp akademik kariyerine başladığından bu yana bilimsel yaşamının her safhasında hocasının bu övgü sözlerine layık olduğunu kanıtlamıştır. Sedat Alp, her zaman benim için saygı duyduğum, iftihar ettiğim ve güvendiğim bir can dostumdur. Yurtiçi ve özellikle yurtdışında çok takdir edilen ve ilgi uyandıran bilimsel yayınlarını ve konferanslarını izlerken profesörünün bu sözlerini her zaman anımsarım.

Maşat Höyük'te bulunan ve Sedat Alp tarafından yayınlanan çivi yazılı tabletlerden biri: III. Tuthaliya'nın üç kumandanı Himuil'i ve gönderdiği mektubun kopyası.

Solda ve sağda; Nevşehir Yazırhöyük'te bulunup, yurtdışına kaçırılan Eski Hitit Mührü sanatının nadir eserlerinden Aluva'nın düğme biçimli mührünün iki yüzünün baskı desenleri. İlk kez Sedat Alp tarafından bir İtalyan bilim mecmuasında yayımlanmıştır (M.Ö. 1450 civarı).

Alta; Maşat Höyük'te küçük bir kısmı bulunup, tamamı S. Alp tarafından restore edilen ve bilimsel literatürde büyük tartışmalara yol açan Hitit İmparatorluğu'nun kurucusu I. Şuppiluliuma'nın babasının III. Tuthaliya olduğunu gösteren mühür damgası fragmanı

Alta; Maşat Höyük'te iki ayrı tablet üzerinde birer baskısı bulunan Hitit büyük kralı III. Tuthaliya ile eşi büyük kraliçe Satatuepa'nın mühür baskısı. İki baskı kombine edilerek bir bütün halinde Sedat Alp tarafından kazanılmıştır.

Üstte; Boğazköy'de üç ayrı fragman halinde bulunan ve Sedat Alp tarafından nazari olarak birleştirilip tamamlanan katip Armapia'nın mühür baskısı. Ortasında, aslan üzerinde kanatlı İhtar. (İmparatorluk Çağı)

bilim adamının, küçük de olsa bir tezini çürüten bu araştırmamın bilim camiasında ciddiye alınması ve doğruluğunun kanıtlanması benim için bir moral desteği oldu. O yolda birkaç makale daha yayımladım.

1940 sonlarında yurda döndükten hemen sonra, 1941 yılı başında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ne asistan olarak atandım. Bizimle beraber yurtdışına gönderilen bazı arkadaşlarımız, kendilerine doktora yaptırılmadığı için yurda çabuk dönmüşler, sınavları sonra yapılmak üzere doçent olarak atanmışlardı. Biz döndüğümüzde ise, kuruluş dönemi sona ermiş olduğundan, asistan olarak atanmıştık. Aynı yıl içinde, çok sıkı bir çalışma sonucu, doçentlik tezimi hazırlayarak doçent oldum. Bu arada, İkinci Dünya Savaşı'nda üç buçuk yıl askerlik yaptığım için, çivi yazısı gibi sürekli uğraş isteyen bir dalda bilimsel çalışmalarına ara verdim.1944'de askerden dönmüce, çalışmalarımı sürdürmeye devam ettim. Akademik kariyer kademelerini birbiri ardına geçtim. 1949'da Hititoloji Profesörü oldum, 1958'de de Hititoloji Ordinaryus Profesörlüğüne seçildim.

Hititolojiye yaptığım bazı katkılardan söz etmek gerekirse...1949 yılında Hititçe'yi ilk kez çözen Çek Profesörü

B. Hrozny'nin 70. yaşgünü için hazırlanan armağan kitaba bir araştırma ile katılmaya davet edilmişim. Gönderdiğim makalede hiyeroglif metinlerinde geçen bir hiyeroglifin anlamının "gök" olduğunu bulmuş, bu buluşumun doğruluğu o sırada yayınlanan iki dilli Karatepe metinleri ile de doğrulanmıştı. Bu buluş, bana meslektaşlar arasında puan kazandırdı. 1930'lu yılların ortalarında Boğazköy'de hiyeroglif yazılı birçok mühür baskısı bulunmuştu. Bunlardan kral mühürü olan mühürler hiyeroglifler ve çivi yazısı ile birlikte yazılmış olduğundan çivi yazılı lejand'lar sayesinde hiyeroglifler doğru okunabiliyordu. 1950 yılında yayınladığım bir monografide daha önceki yıllarda hiçbir ilerleme kaydedilmeyen, yalnız hiyeroglifle yazılı mühürler üzerinde çalıştım ve bu gibi mühürlerin sahiplerinin adlarını çivi yazılı metinlerle karşılaştırarak ilk kez okumaya çalıştım. Bu araştırmalarıma karşı çıkan bir otorite olmuşa da, Suriye'de Ras Şamra'daki kazılarda meydana çıkarılan bigraf mühürler sayesinde okuyuşlarının büyük ölçüde doğru olduğu anlaşıldı. Daha son-

S. Alp eşi Ferzan Alp, çocukları Orhan ve Mehpare ile.

raki yıllarda da hiyeroglif araştırmalarına katkılarım oldu.

1950 başlarında Hititler'in Anadolu'ya ne zaman geldiği konusu üzerindeki çalışmalara katıldım. Daha önce Hitit öncesi olarak kabul edilen M.Ö. ikinci binin ilk çeyreğine ait, Asur Ticaret Kolonileri çağında da Hititler'in Anadolu'da var olduklarını gösteren kişi adları analizleri sundum. Daha sonra Hititler'in ilk başkentlerinden Kaneş ile Neşa'nın aynı kent olduğunu savundum ve Boğazköy'de bulunan bir tablet, savunduğum tezin haklı olduğunu gösterdi.

1953 yılından beri başladığım Konya-Karahöyük kazıları sürpriz sonuçlar verdi. Keşfettiğimiz Erken Hitit çağına ait üstün kaliteli mühürler sayesinde bilim çevrelerinde büyük ilgi uyandı. Bu konuda yayınladığım kitap için tanınmış Amerikalı araştırmacı B. Buchanan, Journal of American Oriental Society 89, 1969. s. 758-760'da "gerçekten müthiş bir kitap" ifadesini kullandı ve diğer kazılarda bulunan mühürlerin işlenmesi için kitabımı örnek alınmasını tavsiye etti.

1973 yılından itibaren Prof. Tahsin Özgüç tarafından Zile'nin güneybatısındaki Maşat Höyük'teki kazılarda Hitit Tabletleri bulunmuştu. O tarihlerde Boğazköy'den sonra Hitit Tabletleri veren ikinci önemli merkez olan Maşat'ta bulunan tabletleri inceleyerek yayınlamamı, Prof. Özgüç 1976 yılında benden rica etti. Maşat tabletlerini kısa zamanda inceledim ve onların içeriği hakkında Türkçe ve çeşitli yabancı dillerde birçok makale yayınladım. Kısa zamanda Maşat-Höyüğün Hitit metinlerindeki adının Tapigga olduğunu keşfettim. Ayrıca Zile'nin Hitit metinlerindeki adının Anziliya olduğunu ve aynı bölgedeki Çekerek ırmağının Hitit metinlerindeki adının Zuliyas olduğunu buldum. Sonunda Maşat metinlerini iki cilt halinde yayınladım ve bölgenin Hitit çağındaki kentleri hakkında yeni bilgiler sundum.

1983 yılında Hitit tapınağı üzerinde araştırmaları içeren bir kitabımda, o za-

1975 Aralık ayı; S. Alp, DTCF'nde öğrencileriyle, sağında Aygül Süel.

Bulunmaz Bir Öğretmendir!...

Sedat Erkut

Y. Doç. Dr., DTCF, Eskiçağlar Ana Bilim Dalı

1974'de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Hititoloji Bölümü'nde ikinci sınıf öğrencisiyken Keleşhan Projesi Kazısında Sedat Bey'in talebesi Hayri Ertem'in yanında çalışıyordum. Sezon bittiğinde Hayri Ertem, Konya'da Sedat Bey'in yönettiği Karahöyük kazısına beni de götürdü. Sedat Alp'i ilk orada gördüm. Sedat Bey, benim yabancılık çektiğimi anlamış olmalı ki, benimle epey ilgilendi ve çok kısa zamanda kendimi orada uzun süredir çalışmış biri kadar rahat hissetmeye başladım.

Sedat Bey'in yarattığı bu güzel çalışma ortamının, insanı verimli olmaya zorlayan bir yanı vardı. Elazığ'da seramik çizimi yapmayı öğrenmiştim. Bu becerimden yararlanmayı düşündüm. Arkeolojik bir kazının en temel buluntuları, çanak çömlek parçalarıdır. Biz, bazen günde yüzlerce parçayı bir araya getirip, bir kap ortaya çıkarmaya çalışırız. Belirli bölgelerden toplanan parçalar götürülür, yıkanır, serilir ve biz onları yapıştırmaya çalışırız. Konya Karahöyük'teki kazıda bir gün kayık biçiminde iki parça bulundu; birinin üzerinde boğa figürünün alt kısmı bulunuyordu. Höca üzeri tuzlu ve kireçli olan parçaları suya koymamızı istedi. Harmanlık İlkokulu'nda bize ayrılan,

çizimleri yaptığımız, yemeğimizi yediğimiz, çalıştığımız salonun kapısı bu buluntudan sonra bir gece oldukça geç bir saatte birdenbire açıldı ve içeri fırtına gibi Hoca girdi; "O parçaları sudan çıkarın!" dedi; sudan çıkarttığı iki parçayı birleştirdi. Küçük eserlerin konduğu cam dolabın anahtarı benideydi. Dolabı açtırdı; epeyce önce bulunmuş olan, kırık bir insan başını aldı, birleştirdiği parçaların üstüne başı oturttu ve Eski Anadolu sanatının şaheserlerinden biri olan erkek sfenks biçimli libasyon kabı ortaya çıkıverdi! Aynı yerlerde bulunmuş, renkleri tamamen farklı bu üç parçanın birbirini bütünlendiğini düşünmüş olması beni çok heyecanlandırmıştı. Gerçi, bir bütüne ait parçaların renklerinin tutmaması bizim dünyada sık rastlanan bir olaydır. Farklı ortamlarda, farklı koşullara maruz kalan parçalar birbirinden başka renklere bürünürler; ama, şekil olarak da çok farklı görünen bu parçaları biraraya getirivermesi gerçekten büyük bir başarıydı.

Hititolog dünyada çok azdır; filolojiyle arkeolojiyi birlikte yürütebilen, üstelik bunu iyi yapan kişilerin sayısı ise, bir elin parmakları kadardır. Sedat Alp, filoloğu ve arkeoloğu şahsında birleştirmiş bu birkaç bilim adamından biridir.

1956'da Dekan olarak bir toplantı halinde.

mana kadar yayınlanmış ve yayınlanmamış bütün filolojik malzemeyi inceleyerek ve arkeolojik kalıntıları da dikkate alarak yeni tekliflerde bulundum. Münih Üniversitesi Profesörlerinden A. Kammenhuber, 1991'de yayınlanan Hititçe sözlüğünün III. cildinin II. fasikülünde 20. sahifede çok önemli bir maddeyi 75. yaşgünüm dolayısıyla bana ithaf etti. Bilim adamı olarak daima arkeolojik buluntuları filolojik kaynakların ışığı altında yorumlamaya çalıştım."

Sabırsızlıkla Beklenen Öğretmen

Öğrencileri için Sedat Alp, her bakımdan örnek bir öğretmen olmuş. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğretim üyelerinden Profesör Aygül Süel ve Doçent Cem Karasu hocalarını anlatırken, öğrencilik yıllarını yeniden yaşıyorlar. Tam anlamıyla Alman ekolüne bağlı bir profesör olan Sedat Alp, düzenli disiplinli çalışmasıyla olduğu kadar, kibarlığı ve kültürüyle de onlar için bulunmaz bir kılavuz olmuş. Hocalığından olduğu kadar, kişiliğinden de çok şey öğrenen öğrencileri, Sedat Alp'in sistemini devam ettirmeyi amaçlıyorlar. Hititoloji gibi zor bir alanda, her şeyden önce, yapılan işe gönül vermek gerekiyor.

Genç bir bilim dalı olan Hititoloji'yi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde kendi yetiştirdiği kuşakların eline teslim eden Sedat Alp için en büyük mutluluk, öğrencilerinin çalışmalarını izlemek.

Sedat Alp, 1956-1958 arasında iki yıl, Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi'nin dekanlığını yapar. O yıllarda yürürlükte olan 4936 sayılı kanuna göre, şimdi olduğu gibi aynı kişinin on yıl dekanlık yapması olanaksızdır. Aslında dekanlık, rektörlük gibi idari görevler, bilimsel araştırmaları bir ölçüde engelleyici nitelik taşıdığından, o zamanların bilimsel kaygılar güden profesörleri için uzun yıllar idari görevde bulunmak pek de istenen bir şey değildir. Sedat Alp, kırk iki yıllık öğretim üyeliğinden sonra, 1983'de emekli olur.

1983, Sedat Alp için başka bir açıdan da önem taşıyor: Türk Tarih Kurumu

(TTK), 1983 sonbaharında devletleştirilir. 1946'da üye seçildiği, yıllarca Asbaşkan ve Genel Sekreteri olarak

şerefle hizmet ettiği, 1982 yılında da Başkanlığına seçildiği bu kurumun devletleştirilmesine engel olmak için harcadığı büyük çaba sonuçsuz kalır. 1983 sonbaharında önleyemediği devletleştirme, Sedat Alp'in Başkanlıktan ayrılmasına sebep olur. TTK hakkında, yıllardır kuruma emeği geçmiş ve tarih bilimine ömrünü adanmış kişilerin söyleyeceği pek çok şey var. Sedat Alp'in bu konudaki düşüncelerine geçmeden, Atatürk'ün mirası olan bu kurumun geçmişine bir göz atmakta yarar var.

TTK'nda Özelleştirme Rüzgârı Tersten Esiyor!

Atatürk, TTK'nu ve Türk Dil Kurumu (TDK)'nu sadece bilimsel amaçlarla kurmuştu. Her iki kurumu da siyasi ve maddi çıkarlardan uzak tutmuş, üyelerini üniversite hocaları ile kendini bilimsel çalışmalara adanmış, bir çoğu İstanbul ve Ankara Üniversitelerinde yıllarca profesörlük yapmış kişiler arasından seçmişti. Bu kurumlar, 1980 darbesiyle işbaşına geçen askeri yönetim tarafından birer devlet kuruluşu haline getirildikleri 1983 yılına kadar ülkemizin yüz akı oldular. Bünyesinde uluslararası çapta bilim adamlarını barındıran TTK, uluslararası bilimsel üne ulaşmış ve akademi ünvanı taşımadığı halde "Union Académique Internationale"e, yani Uluslararası Akademi Birliği'ne üye seçilmişti.

Atatürk'ün kurduğu TTK, Türkiye'de dünya çapında tarihçilerin yetişmesine önemli katkılarda bulunmuştu.

Kurum üyesi olmayan araştırmacılara da olanak sağlanması ve eserlerinin basılması, bu katkının salt kurum çerçevesinde kalmadığının en açık kanıtıdır.

Atatürk'ün mirası olan bu kurumun en önemli özelliklerinden biri, üyelerinin seçimle belirlenmesiydi. Bu seçimde, bilimsel yeterlik kadar önemli rol oynayan bir unsur, Atatürk Devrimleri'ne bağlılıktı; üyeliğe aday gösterilen kişinin, bilimsel yayınlarını bu doğrultuda yapmış olması zorunluğu vardı. Birçok üyesi yabancı ülkelerde konuk profesör olarak ders veren, birkaç üyesi en büyük Avrupa ve Amerikan üniversitelerinde daimi profesör olarak çalışan, önemli Avrupa akademilerine üye seçilmiş bilgileri bünyesinde barındıran bu kurum, uluslararası alanda saygın bir üne sahipti. Türk ve Türkiye tarihi hakkında kurum üyelerinin yazdığı monografi ve sentezler, dünya literatüründe hâlâ kaynak olarak kullanılmaktadır. TTK başkan ve üyeleri, bu yoğun çalışmalar için ne maaş ne de toplantılar için "hakkı huzur" almışlardır.

12 Eylül'e gelince, Türkiye'nin onuru olan bu kuruma, darbeden sonraki bir buçuk yıl boyunca müdahale edilmez. Ancak 1982 ortalarından itibaren askeri yönetimin tutumu değişir; yeni Anayasa'nın 134. maddesi ile Türk Tarih ve Türk Dil Kurumları, Başbakanlığa bağlı birer devlet kuruluşu haline getirilirler. Kurum başkanı ve üyelerinin engelleme çabaları da sonuç vermez. Tarih ve Dil Kurumları ile yeni kurulan Atatürk Araştırma Merkezi ve Atatürk Kültür Merkezi adlı dört kuruluş, "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" adını alarak, 1983'den itibaren uzun bir süre için emekli bir korgeneralin yönetimine verilir. Dünyanın hiçbir ülkesinde rastlanmayacak bu bilime aykırı durum, Ata-

S. Alp Anıtkabir'de TTK üyeleriyle birlikte

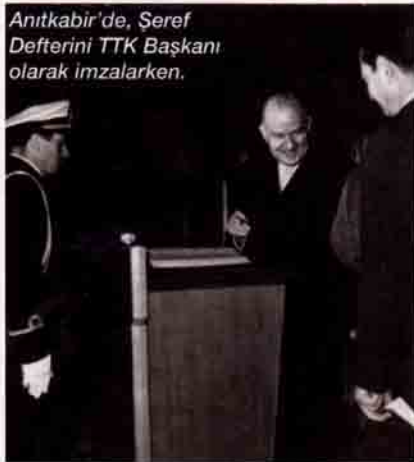

türk'ün mirası olan kurumların nicelik ve nitelik bakımından kısa sürede dinamizlerini yitirmelerine yol açar. Kurumlara artık kitap bile satın alınamamakta; eskiden önemli kazılar TTK tarafından finanse edilirken, artık Atatürk'ün bizzat başlattığı ve çok önem verdiği bu çalışmaların sadece bir bölümü sembolik ödeneklerle desteklenebilmektedir. Kurum, eskisi gibi bilimsel çalışmalar yapmak yerine, o dönemde bilimsel çevrelerde büyük tepki uyandıracak şekilde, Kenan Evren'in de aralarında bulunduğu bazı devlet adamlarına paralı ödüller dağıtmakta; Atatürk'ün mirasına saygısızlık edenler, kurum aracılığıyla adeta ödüllendirilmektedir!

Bu kurumlar, çok geçmeden Türkiye'de yeşeren tüm uygarlıkları "memleketin tapusu" sayan ve bu tapuyu bilimden başka bir güce güvenmediği için dürüst bilim adamlarına emanet eden Atatürk'ün adı kullanılarak, bilim dışı çevrelerin egemenlik alanı haline getirilir. "Memleketin tapusu" nun, bir ömür adadıkları kazı, filoloji ve tarih çalışmalarıyla Türkiye'ye ait olduğunu belgeleyen, TTK'na yıllarca emek veren Sedat Alp'in de aralarında olduğu, bilimsel esaslara göre seçilmiş bir grup bilim adamı, bu aşınma sürecinin doğal sonucu olarak, "atanmış" bilim adamlarınca kurumdan uzaklaştırılır.

Atatürk'ün Kurumunun Son Başkanı...

Sedat Alp, yarım yüzyıl hizmet ettiği TTK'ndan nasıl uzaklaştırıldığını şöyle anlatıyor: "1946 yılında TTK'na üye seçildiğimde rahmetli Şemsettin Günaltay Kurum başkanıydı. Şemsettin Günaltay, Hikmet Bayur, İsmail Hakkı Uzunçarşılı

Anıtkabir'de, Şeref Defterini TTK Başkanı olarak imzalarken.

1991; Türkiye'de sadece S. Alp'te layık görülen İtalya Cumhurbaşkanı Grande Ufficiale Nişanı verilmiş töreni.

1991'de S. Alp ve E. Akurgal'a, Alman Cumhurbaşkanı'nın en yüksek liyakat nişanı veriliyor.

lı gibi Atatürk'ün yakın arkadaşları kendi araştırma sahaları eski Anadolu uygarlıkları olmadığı halde, Atatürk'ün ilhamıyla bu konulara çok önem veriyorlardı. Bu değerli kişiler, TTK'nu yurt dışında yetiştirmiş, İstanbul ve Ankara Üniversitesi'nin değerli mensuplarıyla zenginleştirdiler. Kurum bünyesine, alanlarında başarılı olmuş genç kişileri getirdiler ve Tarih Kurumu uzun yıllar boyunca uluslararası düzeye çıkmış bir kurum olarak değerini korudu. Biz de, o zamanın gençleri olarak TTK'nun yücelmesi için büyük gayret sarfettik. Türkiye söz konusu olunca, araştırmalar bakımından ilk akla gelen kuruluş TTK'ydu. Kurumun çıkardığı Belleten mecmuası tetkik edildiğinde, orada, fevkalade değerli, uluslararası bilim camiasına hitap eden yayınlara yer verildiği görülür. Öyle ki, bu dergide yazı neşretmek için yabancı bilim adamlarından da büyük talep olurdu. TTK faaliyetini yalnız Türkçe yayınlarla sınırlanmamış, dünyanın çeşitli dillerinde yayınlar da yapmıştır. Gerek Belleten mecmuasında gerek TTK'nun yayınladığı monografilerde çok defa kazıların sonuçları yabancı dilde yayımlanmış, ya da yabancı bir dilde araştırma konuları, dünyadaki araştırmacılara arz edilmiştir. TTK'nun yayınları, yabancı bilim kuruluşlarında çok aranan yayınlar haline gelmişti. Askeri idare, maalesef TTK'na üye olamayan bazı kişilerin teşvikiyle, Atatürk'ün mirasına çok haksız bir yoldan, hukuka tamamen aykırı bir yoldan devletleştirerek el koydu. Devletleştirmeden sonra eski Anadolu uygarlıklarına karşı kurumca gösterilen ilgi çok azaldı ve Atatürk'ün bıraktığı mali kaynaklar, eski Anadolu uygarlıklarının araştırılması dışındaki alanlara harcandı.

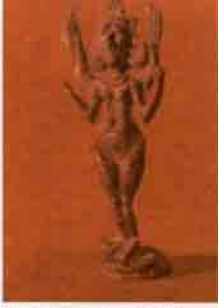
TTK'na ideolojinin girmesi de, üzerinde önemle durulması gereken diğer bir konudur. Eskiden TTK tamamen siyasetin dışında, hiç bir suretle politika yapılmayan bir kurumdu. Orada bilim adamları çeşitli görüşlere sahip olmakla beraber, bu görüşlerini asla kurum çatısı altındaki çalışmalara yansıtıyorlardı. TTK başkanı olduğum 1982-1983 yılları

rında gazetelerde devamlı olarak TTK aleyhine yazılar yayımlanıyor, bazı çevreler TTK'nun kapatılması veya devletleştirilmesi için büyük çaba harcıyordu. Onlara karşı direndim; askeri idareyi, gücüm, imkanlarım elverdiği ölçüde, TTK'na karşı yürütülen bu kampanyada kendi yanımıza çekmeye çalıştım. Bu kampanya, benim ve üye arkadaşlarımın şahıslarına yönelik değildi. Denetim için TTK'na gönderilen Devlet Denetleme Kurulu bizlere karşı herhangi bir suçlamada bulunmadı ve bulunamadı.

Devletleştirme uzun bir süreç sonucu oldu. Hazırlanan yeni Anayasa'da TTK ve TDK'nun devletleştirilmesini öngören 134. madde Orgeneral Tahsin Şahinkaya'nın teklifi üzerine Danışma Meclisi'nin gündemine geldi. Diğer arkadaşlarım ve Afet İnan Hanım ile beraber Tahsin Şahinkaya'yı ziyarete gittik. Kendisinin bize söylediği şu oldu: "Bu teklifi hazırlamışlar, ben de imzaladım. Benim bu hususta fazla bir fikrim yok. Endişe etmeyin. İnşallah iyi olur!" Anayasa kabul edildikten sonra, kanun hazırlandığı sıralarda Necdet Üruğ Paşa, Konsey Genel Sekreteriydi. Son çare olarak, onu da ziyarete giderek, hiç olmazsa TTK'nun bünyesine dokunulmadan, olduğu gibi Yüksek Kurul'a bağlanmasını önerdik. Ancak, Paşa bizi, Konsey kararlarına karşı çıkmakla suçladı. Biz, vicdanen müsterih olduğumuzu, vicdanımızın sesini dinlediğimizi belirterek, bütün tarihi sorumluluğun kendilerine ait olduğunu bir kez daha vurguladık. Aradan geçen sürede kuruma yerleştirilen Türk-İslam sentezcileri TTK'nun eski haline getirilmemesi için büyük gayret sarfetmektedirler.

Son gelişmelere gelirse... Bizi TTK'ndan neden ihraç ettiler? Atatürk'ün vasiyetinde nemasını TTK ile TDK'na bıraktığı Türkiye İş Bankası'ndaki hissesi, İş Bankası'nın sermayesinin %27'sine tekabül ediyordu. Askeri idare zamanında bu oran %2'ye düşürülmüştü. Vasiyeti yürütmekle görevli olan CHP yeniden kurulunca, kurumların hissesini tekrar sermayenin %27'sine yükseltmek için dava açtı ve davayı ka-

Solda; Kanatlı ve bikinili savaş ve aşk tanrıçası İştâr'ın Konya Karahöyük kazılarında bulunan ve yayınlanan kurşun heykelticisi (M.Ö. 1750 civarı). Ortadaki resim; Konya Karahöyük kazılarında keşfedilen Suriye üslubunda yüksek kaliteli silindirik mühür baskısı; sağında geyikler üzerinde bilgi tanrısı Ea'nın önünde ikiyüzlü veziri, solunda bir harp çalgısı-yıla müzik yapan tanrıça İştâr; soldaki sahnede üstte birbirlerine karşı savaş durumundaki iki kanatlı sfenks, aralarında çömelmiş olarak küçük bir çocuk, bu sahnenin altında sağ örgüsü bandı, onun da altında oturur vaziyette karşılıklı iki aslan (M.Ö. 1750). Sağda; Karahöyük'te bulunan damga mühür baskılı bir kap kapatması (M.Ö. 1750 civarı).

zandı. Ayrıca da CHP, İş Bankası'ndan TTK ve TDK'na verilecek nemayı da durdurdu; gerekçesi, bu kurumların Atatürk'ün kurduğu kurumlar olmamasıydı. TTK ve TDK, bunun üzerine CHP'ye karşı dava açtılar. Mahkeme kararı, bilgime göre, bu kurumların Atatürk'ün kurduğu kurumlar olmadığını, parlamentoda yeni bir düzenleme yapılmadığı sürece kurumların bu imkandan yararlanabileceği şeklinde olmuş. Biz, konuyu birkaç arkadaşla birlikte bir dernek kurarak, bu dernek bünyesinde ele almak istedik. Şimdiki devlet kuruluşunun Atatürk'ün kurduğu kurum olmadığını, TTK'nu tekrar eski haline getirmek için çalışacağımızı beyan ettik. Bunun üzerine, şimdiki yöneticiler bizi bu faaliyetimizden ötürü kurumdan ihraç ettiler... TTK'nun artık Atatürk'ün

kurduğu kurum olmadığı şuradan da bellidir ki, eski TTK'nun üyeleri seçimiyle belirlenirdi. Üye teklif edenler, teklif edilen kişi hakkında tahlilî birer rapor hazırlar; ciddi kriterlere göre hazırlanan bu raporlarda ayrıntılı gerekçe belirtirlerdi. Yönetim Kurulunda tartışılardan sonra kabul edilen teklif Genel Kurula gelir; Genel Kurul'da adayın durumu, eserleri, Atatürk Devrimleri'ne bağlılığı değerlendirilerek gizli oyla ve üçte iki çoğunluk esasına göre yapılan seçim sonucu üyeler seçilirdi. Devletleştirmeden sonra, eski üyeler, müktesep hakları çignenerek yok farzedilmiş, yeni üyeler atama esasına göre belirlenmiştir. Bu atamaların bilimle hiçbir ilgisi yoktur. Esasen, tayin edenler, konulara vakıf olmayan kişilerdir. Bir tayinin bile bilimsel endişeye dayanması gerekirken, hiç-

bir bilimsel kaygı güdülmeden yapılan bu tayinlerle TTK, konularında uzman olmayan "üye"lerle doldurulmuştur. Halbuki eski TTK üyelerine dikkat edilirse, her biri dünya çapında tanınan, eserleri uluslararası düzeyde başvuru kaynağı niteliğinde olan ciddi bilim adamlarıdır. Bilimsel araştırma amacıyla kurulmuş böyle bir kurumda üyelerin seçimle değil tayinle belirlenmesi, bilim dışı, akıl dışı bir uygulamadır.

Bir konu daha var ki, o da önemlidir. Eski TTK, Kamu Yararına Dernek statüsünde olduğu için, TTK Basımevi vergi vermiyordu. Devletin önemli işhalelerine katılan Ajans Türk Basımevi, bu durumdan hoşnut değildi ve TTK'nu yıpratmak için ne mümkünse yapıyordu. Oysa, TTK, Basımevi'nden elde ettiği kazancı, bilimsel çalışmalara

Sedat Alp'in Eserleri

*Umsiedlungen zu den Beamtentummen im Hethitischen Festschrift für Leopold H. Güterbock im Almanca mühtedensinden çeviri, TTK Yayınları: Dizi VII, No. 11, Ankara 1945.
*Hitit Kainatları Hakkında, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi V 5, 1947, 463-482.
*Sıra da bulunan Hitit Hiyeroglif Kitabesi = The Hitite Hieroglyphic Inscription of Sıra (Profesör H.G. Güterbock'a biriktir), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi V 2, 1947, 147-151 and 153-158.
*Hitit Kralı IV. (?) Tutuhaliya'nın Askerî Fermanı = Military Instructions of the Hitite King Tutuhaliya IV (?), Belleten XI/43, 1947, 383-402 and 403-414.
*La désignation du Litmus en Hittite, Journal of Cuneiform Studies I, 1947, 164-175 = Hitit Metinlerinde "kalmas" "Litmus" ve HUB.BI "küpe", Belleten XII 46, 1948, 301-319 = "kalmas" "Litmus" and HUB.BI "Earing" in the Hitite Texts, Belleten XII/46, 1948, 320-324.
*Sosyal sınıf NAM.RA'lar ve İdeogram'ın Hitite Karşılığı, Belleten XIII/50, 1949, 245-270 = Die Soziale Klasse der NAM.RA Leute und ihre hieroglyphische Bezeichnung, Jahrbuch für Kleinasiatische Forschung I, 1950-1951, 113-135.
*Bemerkungen zu den Hieroglyphen des Hethitischen Monuments von Inankulu, Symbolae Hozny I, Archiv Orientalium XVIII, 1950, 1-8.
*Hitit hiyeroglif mühtür ve kitabesindeki bazı şifre adlarını okunması hakkında = Zur Lesung von manchen Personennamen auf den Hieroglyphen-hethitischen Siegel und Inschriften, Ankara, 1950.
*Hitit Devletin İç Bünyesi, IV. Türk Tarih Kongresi, Ankara 1952, 38-45.
*Hititler hakkında yeni bir kitap minazeseyle = On the occasion of a new book

concerning the Hitrites, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi X, 1952, 241-248 and 249-256.
*The N(N)-Formations in the Hitite Language, Belleten XVII/72, 1954-1955-1956, Die Lage von Samuha, Anatolia (Anadolu) I, 1956, 77-80.
*Zu den Köpertenamen im Hethitischen, Anatolia (Anadolu) II, 1957, 1-48.
*Amasya Gıvanında Zana Bulunmuş bulunan Hitit heykeli ile diğer Hitit eserleri = Eine hethitische Bronzestatue und andere Funde aus Zara bei Amasya, Anatolia (Anadolu) VI, 1961, 191-216 and 217-243.
*Kanis = Ansa = Nisa, Erken Hitit Çağının bir Başkent = Kanis = Ansa = Nisa, Eine Hauptstadt der frühhethitischen Periode, Belleten XXVII 107, 1963, 366-376 and 376-386.
*Eski Anadolu yazının Menseleri, Atatürk Konferansları, Ankara 1964, 57-70.
*Güney-Batı Anadolu'da Bulunan Erken Bronza Çağına ait Mermer İdiol'lar = Frühbronzezeitliche Marmoridole aus Südwestanatolien, Belleten XXIX/113, 1965, 3-8 and 9-14.
**"Anadolu'da" bulunan M.Ö. İkinci Bin Yılına ait altından biriyük maskesi = Eine goldene Gesichtsmaske vom zweiten Vorchristlichen Jahrtausend aus "Anatolien", Belleten XXIX/113, 1965, 15-18 and 19-23.
*Labıyosun Kaptan "Çaga ağızı Desti" ile "Kol Bıçığı Aler" ve Hitit Metinlerindeki karşıdolan = Die Labıyosgeschloße "Schulbellkame" und "Araufmüges Gerat" und ihre Hethitischen Bezeichnungen", Belleten XXXI/124, 1965-1966, 531-549.
*Zylinder und Stempelsiegel aus Karahöyük bei Konya, Ankara 1968, TTK Yayınları: Dizi V, No. 26 = Konya Gıvanında Karahöyük'te bulunan Silindirik ve Damga Mühtürleri, Ankara 1972, TTK Yayınları: Dizi V, No. 31.
*Ein hethitisches Stempelsiegel aus der Umgebung von Afyonkarhisar und ein Knopfsiegel aus Yazırhöyük bei Nevschur, Festschrift P. Menges, 1970, 1-6.
*Hitit Hiyeroglif yazınında şimdiki kadar

anlamı bilinmeyen bir üyün, AT, Türk Tarih Kongresi vol. I, 1972, 98-102.
*Eine weitere Hieroglyphenschrift aus Emurgazi und ein Rollsiegel mit Hieroglyphenelementen aus dem Gebiet von Adıyaman, südöstlich von Malatya, Festschrift Heinrich Otten, 1975, 11-15.
*İstar auf dem Karahöyük, Manes'e Anmut, 1974, 703-707.
*Eine neue hieroglyphen-hethitische Inschrift der Gruppe Kizildag-Karadag aus der Nähe von Akseki und die früher publizierten Inschriften derselben Gruppe, Anatolian Studies Presented to Hans Gustav Güterbock on the Occasion of his 65th Birthday, 1974, 17-27.
*Eski Önyaya da Sosyal İlişkilerden Bölünler, Cumhuriyetin 50. Yıldönümünde Anma Kitabı, 1974, 425-436, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayın No. 259.
*Die Hethitischen Anatolien, das Parlament 1976, Special Number for Turkey, Mağar Höyük'te keşfedilen Hitit Tabletlerinin İyüçü altında Yukarı Yeşilirmak bölgesinin Coğrafyası Hakkında, Belleten XI/164, 1977, 657-647 = Remarques sur la géographie de la région du Haut-Yezilirmak d'après les tablettes de Mağar-Höyük, Flanlegung Anatolien, Mélanges offerts à Emmanuel Lanoue, Paris 1979, 29-35.
*Hitit Kesti Hanlına İm Yen, Belleten XI/164, 1977, 649-652 = Die Lage der hethitischen Kulturstadt Hanlına, Festschrift Elmar Edel 1979, 13-16.
*Hitit Dinde "sarı" sözüdür karşılığı, Belleten XI/170, 1979, 273-280 = Das hethitische Wort für "Palast", Smeda Medietaneri I, Piero Menges dieca, 1979, 17-23.
*Mağar-Höyük'te keşfedilen çivi yazılı Hitit Tabletleri, VIII. Türk Tarih Kongresi vol. I, 1979, 165-196 = Die Hethitischen Totmalerensdekongen auf dem Mağar-Höyük, Belleten XLIV/173, 1980, 25-59.
*Eski Anadolu'da yazı, Harf devriminin 50. Yılı Sempoziumu 19-22. TTK Yayınları XVI, Dizi, serii 4, 1982.
*Hititlerin dinsel törenlerinde kullanılan temozik madeni nihüness üzerinde bir

inceleme, Belleten XLVI/182, 1982, 247-254 = Zum Wesen der kultischen Reinigungsstanz nihüness und die Verbalform indoa, Festschrift A. Kammenhuber, Orientalia 52, 1983, Fasc. 1, 14-19.
*Beiträge zur Erforschung des hethitischen Tempels, Kultanlagen im Lichte der Keilschrifttexte, Neue Deutungen, Ankara 1983, TTK Yayınları: Dizi VI, No. 23.
*Die Lage der hethitischen Kulturstadt Karahöyük im Lichte der Mağar-Texte, Beiträge zur Altertumskunde Kleinasiens, Festschrift für Kurt Bittel, 1983, 43-46.
*Mağar Tabletlerinin Eski Anadolu Coğrafyasına Katılması, IX. Türk Tarih Kongresi vol. I, 1986, 227-233.
*Eine Sphinxvase aus Karahöyük bei Konya, Festschrift Ekrem Akurgal vol. I, 1916, Anatolia (Anatolia) XXI 1978/1980, published Ankara 1987.
*Einige weitere Bekerungen zum Hethitischen der Nurbert Schimmel-Sammlung, Studii De Storia E Di Filologia Anatolica dedicati a Giovanni Pugliese Carratelli, a cura di Fiorella Imparati, Forlino, Firenze 1988, 17-23.
*Akkadian names of some scribes in the Mağar-letters, XXXIV eine rencontre Assyriologique Internationale (baskıda).
*Mağarhöyük, A. Philologisch, Reallexikon der Assyriologie und Vorderasiatischen Archäologie vol. 7, 1989, 442-444.
*Hethitisch sapasyistasyva "spähen" und sapasallı "Späher" in den Mağar-Texten, Documentum Asiae Minoris Antiquae, Festschrift für Heinrich Otten zum 75. Geburtstag, Wiesbaden 1988, 1-4.
*Konya-Karahöyük'te Bulunan Bir Ana Tanrıça Heykeli, Festschrift für Jale İnan, s. 27 v.d., Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1989.
*Das hethitische Wort für "Grass" in den Mağar-Briefen, Falsın Özgüç'e Armağan, Anatolia and The Near East, Studies in honor of Tahsin Özgüç, Ankara 1989, 3-8.
*Die Verpflichtungen sultan und luzzi in einem Mağar-Brief, Gedenkschrift für Einar von Schuler 107-113, Orientalia vol. 59, Nova Series Fasc. 2, 1990.

*The first appearance of the Hitrites in Anatolia, Istituto Italiano Per Gli Studi Filologici del Vico Oriente Antico, Seminario Di Studio, Napoli, Marzo-giugno 1988 (baskıda).
*The geography of Ancient Anatolia in the Hitite Period, op. cit. (baskıda).
*The Hitite Temple in the light of cuneiform sources, op. cit. (baskıda).
*Mağar-Höyük'te bulunan Çivi Yazılı Hitit Tabletleri/Hethitische Keilschrifttafel aus Mağar-Höyük, Ankara 1991, TTK Yayınları VI, Dizi - Sa. 34.
*Hethitische Briefe aus Mağar-Höyük, Ankara 1991, TTK Yayınları, VI, Dizi - Sa. 35.
*Hititoloji'nin Doğuşu ve Çorum'da toplanan Uluslararası Birinci Hititoloji Kongresi, Müze/Museum, Sayı 4, 1991, 5-12.
*Hitit Çağında Anadolu Coğrafyası: Bazı arızılar ve yeni umutlar, Uluslararası Birinci Hititoloji Kongresi (baskıda).
*Der Palast in den Mağar-Briefen, Studies in Honor of Ninet Özgüç, Ankara 1993, S.15-22.
**Eine karum-zeitliche Gussform und die Siegel von Karahöyük? İstanbul Mitteilungen (Festschrift Peter Neve) 43 1993, s. 185-198.
*Zur Lage der Stadt Tirtuhassa 1993 yılında İtalya'da Pavio'da Toplanan Uluslararası 2. Hititoloji Kongresi Bildirileri (baskıda).
*Hitit Çağında Anadolu'da Üzüm ve Şarap, Şarap ve Şarapçılık Doyası, Anadolu Uygurculuklarında Şarap, 1995.
*Tanıtım ve Eleştiri Makaleleri
*H. Bostan - M. Çiğ - H.G. Güterbock, İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Bulunan Boğazköy Tabletlerinden Seçme Metinler, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi II Sayı 5, 1944, 789-794.
*E. Neufeld, The Hitite Laws, Journal of Cuneiform Studies VI, 1952, 93-98.
*R. Rosenkrantz, Beiträge zur Erforschung des Lawischen, Orientalia Orientalis XI, 1954, 208-209.
*H. Benan, Die hethitische Glyptik von Boğazköy I, Orientalistische Literaturzeitung 66, 1971, 362-364.

Solda; Karahöyük'te birinci tabakada bulunan ve lamba olarak kullanılan üzüm salkımı biçiminde aplik. Ortadaki resim; Hitit İmparatorluk Çağı Mühür sanatının şaheserlerinden, Prens Urawalwi'nin altın yüzük mührünün baskısı; ortasında göğsünden aslan başı çıkan sivri külahlı sfenks üzerinde aşk ve savaş tanrıçası kanatlı İştar; ortadaki sahnenin iki yanında bulunan kişi adı hiyeroglifleri ilk kez Sedat Alp tarafından teşhis edilmiştir (Oxford Ashmolean Müzesi). Sağda; Karahöyük'te bulunan mermerden damga mührü, baskısıyla birlikte.

harcıyordu. Her ara dönemde TTK ve TDK ile çok uğraşmıştır. Ancak, eski dönemlerde pek şansı olmayan bu çabalar, 12 Eylül yönetiminde aradıkları ortamı buldular.

Askeri idarenin bizi kazanmaya yönelik girişimleri de oldu. Kendilerinin istediğini yaparsak, yani taviz verirse, belki bize karşı tutumları değişecekti. Ama, ben ve üye arkadaşlarım bunu düşünmedik bile. TTK'nun ittifakla aldığı Genel Kurul kararına uygun davranarak, devletleştirilmenin hukuka aykır olduğunu sonuna dek savunduk. Kurumu devletleştirme konusundaki somut çabalar, Enver Ziya Karal'ın başkanlığı zamanından itibaren başlamıştı. O vefat edince bir ara devre oldu. Bekir Sıtkı Baykal Bey'in başkan vekili olduğu bu devrede kurum çalışmalarını denetlemek üzere Devlet Denetleme Kurulu'nu görevlendirdiler. TTK'nun yaptığı hiçbir olumlu faaliyet göremeyen bu kurulun üyeleri, tarihle uzaktan yakından ilgisi olmayan kişilerdi. Bir Hava Korgenerali, TTK'nun çalışmalarını yetersiz buldu! Özellikle de basımevi üzerinde yoğunlaşan denetim, bu kişilerce yapıldı! Ancak, TTK Basımevi'ne rakip kuruluşlar devletleştirmeden umduklarını bulamadılar. Kamu Yararına Dernek statüsünden yararlandığı için vergi vermemesi göze batan TTK, bu kez de devletleştirdiği için vergi vermiyor! Sonuç olarak, beni seçimle geldim, 1946 yılından beri üye olduğum ve başkanlığa kadar yükseldiğim bu kurumdan ihraç ettiler.”

Kenan Evren, Anayasa'nın kabulünden önce sık sık meydan nutuklarıyla halk önüne çıkar; bu nutuklardan birinde, halkı kanun ve nizamla uymaya teşvik etmek için şöyle bir anısını nak-

leder: "1953 yılında Almanya'da NATO'da binbaşı olarak görevliydim. Yaya-lara kırmızı ışık yanarken karşıya geçmeye kalkınca, bir Alman bayan beni kolumdan çekerek durdurdu ve 'Bu yaptığınızın cezası beş Mark'tır!' dedi. O gün bu gündür kırmızı ışıkta karşıya geçmem." Sedat Alp, 1953'te genç bir bilim adamı olarak Münster Üniversitesi'nde konuk profesördür. O, ülkesini bilim elçisi olarak yurtdışında temsil ederken, kırmızı ışıkta karşıya geçilmeyeceğini henüz bilmeyen bir kişi, gün gelir Atatürk'ün dernek olarak kurduğu ve koruyucu başkanlığını yaptığı Türk Tarih Kurumu'nun devletleştirilmesinde başrolü oynar!

Onur Belgeleri

Sedat Alp'in çalışmaları, birçok ülkede takdir edilmiş, tüm dünyada sayılı kişiye verilen nişanlara, madalya ve ödüllere layık görülmüştür. Çeşitli Alman üniversitelerinde (Münster, Berlin, Marburg, Mainz ve Münih) konuk Profesör olarak dersler veren, araştırmalar yapan Sedat Alp, dünyanın pek çok üniversitesinde ve bilim kuruluşlarında konferanslar verdi. Uluslararası kongrelere orijinal bildiriler sunarak katıldı.

Sedat Alp birçok bilim kuruluşuna üye seçildi. 1953'de Berlin Alman Arkeoloji Enstitüsü muhabir üyeliğine, 1956'da asli üyeliğine; 1979'da Mainz Bilimler Akademisi üyeliğine seçildi. 1980'de Paris'te, Collège de France Madalyası aldı. 1994'te TÜBA Şeref Üyeliği'ne seçildi. 1972'de Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Liyakat nişanına, 1991'de Federal Almanya Cumhuriyeti'nin Liyakat nişanına layık görüldü. 1991'de Türk Tanıtım Vakfı Ödülünü alan Sedat Alp'e 1957'de İtalya Cumhurbaşkanının Commendatore nişanı, 1991'de İtalya Cumhurbaşkanının Grande Ufficiale nişanı verilir. Grande Ufficiale nişanı gibi, dünyada sadece 100 bilim adamına verilmiş çok önemli bir nişanın Türkiye'de yalnızca Sedat Alp'e verilmiş olması, ülkemiz için de bir onur belgesidir.

Bütün bu onur belgeleri için Sedat Alp, "Yapılan çalışmaların meslektaşlarca takdir edilmesi önemli bir moral kaynağı oluyor. Özellikle Türk olarak takdir edilmek çok gurur verici." diyor.

Sedat Alp, çalışmalarıyla yurtdışında ülkemizin tanıtımını en iyi yapan bilim elçilerimizden biri... Bu, kolay bir uğraş değil elbette! Türkiye'nin tanıtımını bilimsel çalışmalarla yapmak, bizden sonraki kuşaklara nasıl bir miras bırakmak istediğimizle ilişkili. O, yeni nesillere 'memleketimizin tapusunu' miras bırakmayı amaçlamış.

Sedat Alp, sonucu geç ve zahmetli alınan bilim uğraşını hâlâ sürdürüyor. Ona bu coşkuyu ve gücü veren ideali olmuş, savunduğu ve ömrünü adadığı ideali...

Füsun Oralalp

Bu yazının hazırlanmasındaki yardımları için Sedat Alp ve eşi Ferzan Alp'e; Ekrem Akurgal ve Jale İnan'a; Aygül Süel, Cem Karasu ve Sedat Erku'a teşekkür ederiz.

Kaynaklar
Akurgal, E. *Hitit ve Hitit Uygarlıkları*, İzmir, 1995.
Çöker, E. *Türk Tarih Kurumu Kuruluş Amacı ve Çalışmaları*, Ankara, 1983.
Önen, H., Akurgal, E., Ertem, H., Sibel A. (Editörler) *Sedat Alp ve Arkeoloji*,
Festschrift für Sedat Alp, Hittit and Other Anatolian and Near Eastern Studies in Honour of Sedat Alp, Ankara, 1992.

Sedat Alp tarafından, Amasya'da Bayazıt Külliyesi'nde keşfedilen Hitit sanatının şaheserlerinden biri.

